

# SLOVENE.

Političen list za slovenski národ.

**Pe pošti prejemam veljá:** Za celo leto predplačan 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za en mesec 1 gld. 40 kr.

**V administraciji prejemam veljá:** Za celo leto 13 gl., za pol leta 6 gl. 50 kr., za četrt leta 3 gl. 30 kr., za en mesec 1 gl. 10 kr. V Ljubljani na dom pošiljan veljá 1 gl. 20 kr. več na leto. — Posamezne številke veljajo 7 kr.

Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicijska, Semeniške ulice št. 2.

**Naznanila (inserati)** se sprejemajo in veljá trispodna petit-vrsta: 8 kr., če se tiska enkrat; 12 kr., če se tiska dvakrat; 15 kr., če se tiska trikrat. Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

**Rokopisi** se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

**Vredništvo** je v Semeniški ulici h. št. 2.

**Izhaja vsak dan**, izveniši nedelje in praznike, ob 1/6. uri popoldne.

Štev. 277.

V Ljubljani, v ponedeljek 1. decembra 1884.

Letnik XII.

## † Franc Jožef Rudigier, škof Linški,

so v soboto popoldne ob polu štirih mirno v Gospodu zaspali. Iz prva je bilo upati, da bodo srečno prestali hudo bolezen, in verni so goreče molili za ozdravljenje svojega višjega pastirja, pa Bog je drugače sklenil in svojega zvestega hlapca k sebi poklical. Ranjki Rudigier je bil vzor pravega katoliškega škofa in sv. cerkev z njim zgubi enega svojih najsrčnejših boriteljev. Ta zguba je tem bolj huda in občutljiva, ker je silno redko število mož, ki bi se brez ovinkov in brez vsakterega strahu potegovali za pravico in resnico. Škof Rudigier bil je tak mož; vedno je imel koristi sv. cerkve pred očmi ter je mogočno povzdignil svoj glas, kadar je zapazil, da se hočejo kratiti pravice cerkvene. S svojim vzgledom in svojo neprestrašenostjo dajal je pogum tudi drugim škofom avstrijskim, zato je njegova smrt velika zguba ne samo za škofijo Linško, ampak tudi za vso katoliško cerkev na Avstrijskem sploh.

Škof Rudigier bili so rojeni 6. aprila 1811 na Predarliskem ter so bili 12. aprila 1835 v Briksenu za mašnika posvečeni. Ko so dovršili doktorat iz bogoslovja, postali so bogoslovni profesor v Briksenu, potem pa c. kr. dvorni kaplan in vodja višjega duhovnega izobraževališča pri sv. Avguštinu na Dunaji. Od ondot so prišli za prošta v Innichen na Tirolskem, pozneje pa za kanonika v Briksen. L. 1852 bili so izvoljeni za škofa Linškega, kamor so prišli meseca junija 1853. l. Pomenljive so besede, ki so jih govorili pri slovesnem nastopu svoje škofije 11. junija 1853 v Ennsu. Rekli so namreč: „Zdaj nastopim svojo škofijo; malo prej bi se bil na Strengbergu, kjer se je bil splašil konj, skoraj zvrnil in pod voz prišel. Želel bi bil, da naj bi me bil voz zmečkal, ako bi vedel, da ne bom dober škof.“ Ranjki je bil pa eden najboljših škofov, ki je silno veliko storil za svojo škofijo. Pred vsem pa si je pridobil velike zasluge in si postavil večni spominek z novo stolno cerkvijo, ki jo je začel o proglašenju brezmadežnega spočetja Marije Device leta 1854 v

Linču zidati in bo ena najkrasnejših cerkvá. Ko se je l. 1866 začel razširjati proti-cerkveni duh, bil je škof Rudigier prvi, ki se je odločno vprl napadom na sv. cerkev in pravice njene, in ki se ni vstrašil nobene sile in nobenega napada, ki so od vseh strani nanj leteli. Ko je l. 1868 izdal svoj pastirski list, bil je zarad kalenja javnega reda in miru obsojen v ječo, pa od presvitlega cesarja pomiloščen. Ker mu tadanja liberalna vlada drugače ni mogla do živega, vzeli so mu škofijski grajščini Garsten in Glinek, ki mu ji je pa sedanja vlada zopet dala nazaj.

Da bi katoliško zavest med svojimi vernimi zbujal in razširjal, pripomogel je mnogo k vstavitvi katoliškega ljudskega društva, ki šteje okoli 30.000 udov, samih posestnikov, in o katerem je l. 1875 ranjki škof rekel, da mu je enako drago in ljubo, kakor svoje oko. Ni še dolgo temu, ko je odločno stopil na noge zoper nekega učitelja, ki je pri zgodovinskem poduku trosil proti-cerkvene misli in načela. Morda je bila ravno razburjenost, ki se ga je bila pri tej priliki lotila nekoliko pripomogla k njegovi boleznini in smrti. Liberalcem je bil trn v peti; napadali so ga, kjer koli so ga mogli. Pa so se ga tudi bali, kakor duševnega velikana, čigar silno moč in veljavo so čutili. Kar jih je odkritosrčnih, so ga pa vse eno visoko čislali in mu svojega spoštovanja niso mogli odreči. Linška škofija bo še le sedaj, ko svojega vrlega višjega pastirja več ne bo imela, vidila, koliko je z njim zgubila, toda ostala ji bo tolažba, da bode živil dobri duh, ki ga je ranjki škof po svoji škofiji razširjal, in da bode lep sad rodilo seme, ki ga je on sejal.

## Ubožni zaklad.

(Dalje.)

Ali, da govorim praktično. Recimo, delavec je zaslužil na dan 1 gld. Pri svoji varčnosti si je od tega zaslužka tudi že prihranil par krajcarjev. Zadenega ga pa nesreča. On pade z visokega odra, in

si zlomi roko ali nogo. Po smislu § 1 je on „ubog“, kajti s svojimi močmi on zdaj ni zmožen „si preskrbeti za življenje najpotrebnejših reči“. Sicer ga je sram precej potrkati na ključavnico ubožnice, in si pomaga s prihranjenimi krajcarji kakor le vé in zná. A pohabljeni ud še ni zdrav, in sila ga prisili obrniti se do županstva za podporo. On dobiva podporo, dokler ne ozdravi. Ko ozdravi, se zopet poprime svojega dela, in recimo, da si je zdaj nekaj prihranil. Prihranjeni denar imenujemo premoženje, in zdaj? Občina ima po § 7 pravico od njega zahtevati povrnitev miloščine; kajti prihranjeni denar gotovo ni neobhodno potreben za daljno vzdrževanje prejšnjega preskrbljenca, ker sicer bi si tudi tega denarja ne bil prihranil, ampak bi ga bil porabil. Ker pa si ga je prihranil, in ker je zdaj še zdrav: je opravičeno upanje, da si bo po svoji varčnosti tudi za naprej kaj prihranil. Toraj naj gré ta denar v občinsko ubožnico. Ali je na ta način, ubožni zaklad resnično ubožni zaklad? Ne, ampak to je le občinska posojilnica, iz ktere se posojuje ubogim, samo da s tem pridržkom, da bodo le tedaj povrnil, ako bodo kaj imeli; ako pa ne bodo nikoli nič imeli, no, potem jim tudi ne bo treba povračevati.

Pa to še ni vse. Ako izpeljuješ učinek tega paragrafa do skrajne posledice, prišel bodeš še do družega skepa. — Kako? Ostanimo pri zgornjem izgledu. Recimo, temu preskrbljencu je znana dolžba, da, ako si on kaj prihrani, smé občina od njega zahtevati povrnitev skazane mu miloščine. Ali bo on potem še varoval? Ali si mar ne bo velikoveč mislil: zdaj sem zdrav, in se moram sam preživeti; ako bodem nezmožen za delo, me mora živeti občina. Če si pa zdaj kaj prihranim, mi bo vzel ubožni zaklad — toraj raje vse poženem po grlu, saj naposled bo vse eno ubožni zaklad za-mé skrbel. Ali bi se ne reklo to zapravlivosti pokrivati s plaššem postave? — Se vé, da bo marsikteri ugovarjal, da tako daleč ne bo nikoli prišlo, in da to tudi ni bil namen prejšnjega deželnega zbora, kaj takega uiniti. Rad verjamem vse to, in tudi upam. Toda načelo ostane načelo; tega pa nikdo ne more zanikati,

## LISTEK.

### Dvanajst večerov.

Pogovori doktorja Junija z mladim prijateljem.

(Dalje.)

A da veš še bolje ceniti mogočen vpliv domačega slovstva na mlada srca, pomisliti ti je, da mladeneč, ki je sicer za vse navzeten, toliko bolj odpré um in srce temu, kar mu ponuja v obliki mile materinščine. Materna beseda mu s posebno miloto gladí uho in si s posebno prikupljivostjo uglađi vhod do najskrivnejšega kota v srci: saj to besedo je slišal še majhen iz ust ljube mamice, ona mu najde sladek odmev v globočini srca in mu mično vabi iz njega najnežnejše spomine iz otročjih let. Materna beseda vročega mladenčca omami in očara, in da jo le sliši, zdi se samemu sebi presrečen in v čim milejši in sovršeni obliki mu doni, tem bolj se mu prikupi. Zatoraj sem pa zapazil, preljubi moj, in to je, kar mi največ veselje kali, zapazil, da mladenčci malo ali nič ne vprašajo po tem, ali se jim v domači besedi ponuja nebeški nektar ali morilni strup, resnica ali

laž, da je le oblika mična in dovršena, dovolj, brezmišljeno izpijó kupico. O žalibog, priznati se mora resnica, da ne preti narodni mladini od nikodar več nevarnost kakor od lastnega slovstva, ako se izneveri npravstvenim zakonom. Lahko razumeš toraj, dragi prijatelj ako se ljuba mi mladina tako požrtvovalno bavi z domačim slovstvom, ako tako strastno iz njega duševne hrane zajema, ako ona tako odločilno vpliva na njen razvoj, lahko razumeš, pravim, da tudi jaz, ki mi je naloženo z mladino neprenehoma občeovati, ž njo misliti in čutiti, se mu ne morem dalje odtegovati. Ne, marveč kar me je že nekđaj pred vsem mikalo, lotil sem se z nova pridno prebirati, mili domači govor, ktereга smo začeli Slovenci tako pridno gojiti, lotil sem se tega dela tem bolj, kar mi ga je nalagala tudi dolžnost lastnega poklica.

In zdaj vém že, kaj ne, dragi prijatelj, da me boš vprašal, kaj sem si s tem okoristil, kako sodbo izrečem o našem slovstvu. Seveda tebe bi mikalo zvedeti moje mnenje seosebno o najnovejšem slovstvenem gibanju pri nas, v zadnjih desetih ali petnajstih letih; s prejšnjem smo že tako vsi enih misli. A moje prepričanje o tej reči, menim, ti je

deloma že znano, saj sva se zadnji pot, ko si bil pri meni, o tem še precej pogovarjala. Toda, ker sem ti obljubil o tem še natančnejše kaj več premisliti, ter ti svoje misli napisati, glej, vstregel sem tvoji želji. Saj prijatelje ima družiti eno prepričanje in eno srce, zatoraj nima biti med nama nobene tajnosti, nobene razlike, seosebno ko nam gre za najvažnejše, najsvetejše reči.

Pred vsem, predragi mi prijatelj, moramo priznati, da se je v zadnjih petnajstih letih v slovenskem slovstvu zgodil velik bistven prevrat. Kaj ne, iskali bomo vzroka temu prevratu. In tukaj naletimo na moža, kateri si je v zgodovini slovenskega slovstva pridobil, da kar naravnost rečem, največ zaslug. Ta mož, kdo ne pozná njegovega imena, ta mož je Stritar. On je mali peščici Slovencev nekako to, kar je bil velikim Nemcem slavni Lessing, kritik par excellence, kateri je Slovincem, ki so res pred njegovo dobo prerobato in kmetovsko pisali, uglađil jezik in zlog; on nam je še le pokazal, kako se ima slovenski, a ne hrvatski ali nemški pisati, slovenski, pravim, ker tako domače priprosto, tako čisto narodno in lično, tako dostojno in vendar vsakemu kmetu po vsem umljivo, recimo, tako lepo in omi-

da bi po § 7 tudi ta skrajna posledica ne bila načelno postavna.

§ 2. zakona št. 16 se glasi: „Od ločitve so izvzete one ustanove, katerih izročitev bi nasprotovala izrečno povedani volji ustanovnika, ali pa bistvu ustanove“. Govorimo praktično. Recimo, župnik A. je ustanovil pri farni cerkvi B. ustanovo za farne reveže, ter je v ustanovnem pismu tudi izrečno pristavil dostavek, „da je upravitelj tega ubožnega premoženja vselej izključljivo le dotični župnik fare B.; ako pa bi se katerikrat hotelo to premoženje komu drugemu v upravo izročiti, naj ustanova takoj preneha, ter naj se kapital razdeli med uboge“. Ustanovnik, in tudi vsak drugi, bi gotovi mislil, da se ta ustanova nikdar ne more komu drugemu izročiti v upravo, kakor le farnemu predstojništvu. To bi se dalo soditi po zgoraj omenjenih besedah paragrafa drugega, ko bi ravno ta paragraf ne imel še drugega stavka, ki se glasi: „Za upravo takih ustanov, morajo politična oblastva po zakonu potrebno preskrbeti“. Tedaj: če je tudi pri ustanovi izrečno povedana volja ustanovnika, da jo le župnik sme upravljati, to vendar za naprej ne sme veljati, kajti „farne ubožne naprave so odpravljene“, in če bi se še kaj župnikom prepustilo v upravo, potem bi § 1. ne bil resničen. Ker pa postava prepoveduje take ustanove v upravo izročevati občinam, — naj se pa dajo v upravo političnim oblastvom, ali z drugo besedo: iz istih ustanov, ktere se ne smejo spojiti z občinskimi ubožnimi zakladom, naj se napravi ubožni zaklad pri okrajnih glavarstvih.

Pa recimo, da politična oblast razsodi, da take ustanove v upravo pripadajo tudi za naprej farnim predstojnikom. Ali se smejo potem te ustanove prištevati k farnemu ubožnemu zakladu? Nikakor ne; za to že skrbi § 39. zakona št. 17 glaseč se: „Vsa druga razven občinskega ubožnega zaklada obstoječa upravništva ubožnih ustanov so dolžna spisek svojih obdarjencev podati županstvu“. Če bi toraj tudi župnik še ostal upravitelj takih ubožnih ustanov: bi se on nikakor ne mogel imenovati „upravitelj“ ustanove, ampak k večjemu posredovalec med okrajnim glavarstvom in županstvom, ali še bolj prav njuni pisar.

(Dalje prih.)

## Vse pride na dan!

Vsi se spominjamo vrišča, ki smo ga čitali po naših listih letos, ko se je bila prepovedala slavnost javnega blagoslovljenja zastave Goriškemu podpor-nemu društvu. V ožgled tega, kar se nam je od laške strani za takrat ondi pripravljalo, smo pa danes lahko zadovoljni, da se je vse tako izteklo, kajti Lah! so se bili že pripravili, da bi bila tekla kri. Ko je stvar pozneje javna postala, vzel jo je Goriški državni pravdnik v roke in je dva zagrizena sovražnika Slovencev, Fitz-a in Makuza, tožil zaradi hudodelskih naklepov namenjenih na slavnosti zbranim Slovincem. Sodnija v Gorici je nakano hudodelstva pripoznala, pa vendar za nekriva spoznala oba zatoženca. Povedali smo tudi že, da se je državni pravdnik zaradi tega pritožil pri višji

sodniji. „Soča“ 28. nov. dotični dogodek v članku „Odmev od naše strani“ razlaga tako-le:

„Dejanja govoré! Ko bi bili Slovenci sami pripovedovali in svetu razglašali, kaj se je proti njim nameravalo prešlo poletje v trenutku, ko bi bila njih radost vskipela do navdušenja na dan nameravane slavnosti, nikdo bi jim tega ne bil veroval. Zavrnil bi jih bili, češ, da sumničijo druge, Italijane brez podstave in vtemeljenih razlogov s svojega strankarskega stališča. V resnici, še sami niso mislili in niso mogli sklepati, da bi se bili imeli proti njim izvršiti naklepi, kakor so bili v zadnji „Soči“ iz sodnijske obravnave posneti. Tako morajo biti Slovenci veseli, da je njim in svetu razložila in potrdila naklepe in dejanja, proti njim namerjena, druga oblast, ktere niso oni vabili na pomoč, in kateri drugi svet gotovo ne more očitati strankarstva, najmanj da bi zaradi Slovencev kot takih hotela nastopiti kot oznanovalka naklepov, ki se kujejo proti njim. Karkoli je v tem oziru storila politična oblast in cesarska pravica, storila je to kot svojo dolžnost, kot varuhinja ob-čih zakonov, veljavnih za vse državljane v enaki meri. Državni pravdnik se je sam še posebej zavaroval proti očitaniu, kakor da bi bil on svojo tožbo osnoval zaradi pregreškov proti drugi narodnosti, in je sam dokazoval, da njegova zatožba obseza hujši pregrešek, to je, obči zločin, ki zasluži drugo kazen. Pravda se torej ni vršila zaradi naklepov, namerjenih proti Slovincem, ampak edino zaradi hudodelstva, ki se mora kaznovati na vsakem državljanu v obče. Vse, kar je državni pravdnik govoril o narodnostih, je služilo v poslednji pravdi samo kot pojasnilo za naklepe, ki so se imeli izvršiti dejanski proti Slovincem. In c. kr. okrožna sodnija sama je izrečno zavarovala drž. pravdnika proti očitaniu, kakor da bi se bil dal on za zagovornika Slovencev, ker, kakor je samo ob sebi umevno, je sodnijski predsednik zatrdil sam, da drž. pravdnik ne pripada nobeni stranki.

Po vsem tem imamo nepristransko sodišče, ki je z neoporečnimi dokazi v svoji razsodbi razglasilo, da se je nameravalo Slovence dražiti, kakor so pričé pri sodnijski obravnavi stvari razložile, in kakor jih je drž. pravdnik v svojem zatožnem govoru združil in gledé na vse posledice pojasnil.

Hudodelski naklepi so tedaj dokazani, in kot taki ostanejo neizbrisljivi v zgodovini, ki govori o boji za narodne naše pravice. Naj dejanja, sedaj razglašena in potrjena, prikrivajo, kakor jim drago, zgodovina bo jasno o njih govorila. Za ta del je poslednja sodnijska obravnava Slovincem na Goriškem v veliko zadoščenje. Oni bodo vedeli, kaj jih čaka v bodočnosti, in s čim jim je odslej računati. Želeli bi bili se ve da Slovenci, da se zatoženci tudi obsodijo. Take želje bi jim nikdo ne mogel zabraniti: saj sam drž. pravnik je tožbo vložil, da bi se krivci obsodili, in da ima on to željo tudi po razsodbi, je razvidno iz tega, da se je takoj po razglašeni razsodbi pritožil na najvišje sodišče z razlogom ničnosti. Pravda tedaj ni še pri kraju, ker se bo še drugod pretresavala. Naj pa bo njen konec, kakoršen si bodi, Slovencev ne vznemiri pa tudi ne razveseli posebno. Kajti narod slovenski ni maščevalen, in mu je najmanj mari, ali se dva nasprotnika naše narodnosti kaznujeta ali oprostita. Saj ko bi bilo Slovincem do tega, da se zatoženca te pravde obso-

ditá, bi morali dosledno želeli, da bi prišli v roke pravice tudi oni, ki so se sodniji doslej odtegnili. Kajti ob priliki nameravane slavnosti in po njeni odložitvi se je z vtemeljenimi razlogi govorilo od merodajne strani, da so naklepi enake vrste, kakor jih zotožba obsojuje, nameravali se od drugih oseb, katerim pa ni bilo priti do živega. In gotovo ostane v tem pogledu za vselej mnogo prikritiga. Kaj se ni že vse zakrilo ob takih prilikah!

Zato Slovenci nikakor ne zavidajo svojim nasprotnikom, da se izida sodnijske razsodbe edino zaradi tega veselé, da sta bila zatoženca oproščena. Nasprotno bi morali oni na podstavi obravnave in zagovorniških razlogov še celó žalovati, da so se dejanja zatožbe potrdila, zatoženca pa oprostila. Kajti ako je bilo vse mesto, kakor je goriški municipij v posebnem dokumentu razglasil pred c. kr. okrožno sodnijo, solidarno ali enih in istih misli proti slavnosti, in kakor je zagovornik dr. pl. Pajer isto trditel še posebe povdarjal, potem mora tudi isto mesto v skupnosti odgovorno biti za izgrede, ki se v mestu vršé. Po takem bi morali meščani in njih glavno glasilo vsaj javno grajo izreči proti izgredek. Nu, pa tudi za ta del moramo mi indiferentni (mirni) ostati, ako nimajo meščani žal besede nasproti takim dejstvom. Morebiti da se bodo še kesali v tem pogledu.

„Corriere“ v posebnem članku naglaša, da po tej pravdi je proglašen princip, češ, da goriško mesto je italijansko. Tega principa ali načela ni nikdo v tej pravdi razlasil, razen glavnega zagovornika Pajerja. Kajti sodnija ni imela s presojevanjem narodnosti opraviti, ampak samo, kakor rečeno, z navadnim zločinom. Dr. pl. Pajer je bil samo zagovornik in ne mora v svoji stvari biti sodnik. „Corriere“ bi bil pravičnejše ravnal, da bi bil izpovedi prič navedel, kakor so reči pred sodnijo pojasnjevale, in meščanstvo bi si bilo laže samo razsodbo vstavilo, ne da mora naslanjati se edino na izvide, ktere „Corriere“ sam kuje.

Drž. pravdnik, pričé, vsa obravnava in razsodba so dokazali, da gledé na slavnost slovenskega društva so bili provokatorji (dražileci) na nasprotni italijanski strani, dasi sta ta pridevek oba zgovornika vračala na Slovence. Zdražbarji so bili toraj v drugem taborju. Drž. pravdnik je očitno pred sodnijo trdil, da provokacije je vzbudila „italijanska stranka.“ il partito italiano, in sicer po svojem glasilu „Corriere“. On je hotel tudi to posebe dokazati s tem, da bi se bili dotični članki navedenega časnika prebrali. Ker se se poslednje ni zgodilo, je pa sodnijska obravnava in razsodba dala drž. pravdniku prav, ko je poslednja trditvam zatožbe pritegnila. Po takem bo svet zopet po nepristranskih pričah vedel, kdo je začel vznemirjati in hujskati.

Politična oblast je bila potrdila prvotni slavnostni program; s tem je ona dejanski dokazala, da so Slovenci hodili po poti postave, toraj da hočejo tudi mirno in postavno slavnost obhajati. S tem pa, da je začela italijanska stranka hujskati, je dala najprej vladi nezaupnico, ker ji ni prisvajala zavesti o razmerah, in ji ni prištevala dovolj moči, da bi znala ona sama za postavni mir skrbeti, ko bi ga bili hoteli Slovenci kaliti. Mi zaupamo vladi, da, kar sklene ona, ima tudi moč izvršiti in varovati; itali-

kano slovenski ni še do zdaj nobeden Slovenec pisal, kakor Stritar. Kritik, par excellence! in leposlovec, ker on je v slovenskem slovstvu vdomačil obširno različnost leposlovnih oblik, kakor v vezani, tako tudi v nevezani besedi. Poglej njegov „Zvon“, tu naha-jaš vsakovrstnih romanov, novel in novelic, tu humoresk, poučnih spisov, a ne zloženih v okornem šolskem zlogu, ampak v prijetni mični obliki prijateljskih pisem ali kratkočasnih pogovorov; tu precej-šnje število prav zanimivih zgodovinskih sestavkov, ki niso sezidani kakor babilonski stolp iz samih il-natih opek, pustih imen in letnic, ampak vpletena so jim mično viša načelna vprašanja, ki morajo vsa-kega misleca zanimati; tu so razpravljena socijalna vprašanja, tu naslikane podobe iz narave, tako zvesto in resnično, da kar strmiš. A tu tudi največa razno-vrstnost poetičnih oblik; od priproste narodne pes-mice do umetno zamotanega igrokaza. A kar je naj-veča Stritarjeva zasluga, je to, da je v svojih Dunaj-skih letnikih Slovincem razpravljaj leposlovna načela s posebno spretnostjo in temeljitostjo, in vendar tako priprosto umevno; razvil nam je veliko naravnih zak-onov, na ktere se ima naslanjati umetnost in poe-zija; dognal je med Slovenci marsiktero resnico, ktere

pred ali nismo poznali ali prezirali, tako dognal, da jo vsakdo mora priznati, ako se noče samega sebe osmešiti. In da bi ne bil tudi nič drugega storil, dovolj je to, da je malo sčistil in spilil naše pes-nike. Pač dobro se je zdelo človeku videčemu, kako jih je kreal in brusil, brezobzirno vsakega, kakor je zaslužil. Od tedaj je veliko nepoklicanih zlomilo liro, ki ni dala nikdar prijetnega glasu in posvetili so se drugim strokam, kjer bodo sebi in narodu več ko-ristili. Od tiste dobe začeli so naši pesniki previd-nišé peti in bali so se vsako še tako nenaravno zvar-jeno pesem objaviti, vedeli so namreč, da na Dunaji preži neusmiljen oster kritik Stritar! In res, odkar je njegov glas obmolknul, začeli so se nepoklicani že spet oglašati in s svojim prisiljenim nenaravnim petjem kvariti Slovincem zdravi okus, ker ni ga, ki bi glas povzdignil ter jim posvetil, kakor zaslužijo, ni ga. pravim, Stritarju naslednika! Zatoraj se pa res čudim, in ne morem nikdar se dovolj načuditi, kako in zakaj so naši mladi leposlovci in pisatelji zapustili Stritarja in njegov Dunajski „Zvon“ ter obrnivši mu hrbet ustanovili brez njega novi „Ljub-ljanski Zvon“. Tu ga imaš! Ne vem, da še enkrat rečem, ne vem, zakaj. Ali so si bili morda v svesti,

da so oni boljši kritiki, spretniši leposlovci kakor Stritar? Do zdaj niso tega še pokazali. Ali boljši pisatelji? Za eno nit ne, marveč slabši. Da mičniše in lepše govore? Do zdaj mi ni bilo mogoče še kaj takega zaslediti. Temveč iz lastne skušnje vem, da je bila mladina nekdanj strastno zaljubljena v Stritar-jev „Zvon“, za Ljubljanskega dvomim, ali se toliko zanima. Kaj tedaj? Boš rekel, da je bila Stritarjeva nestrpnost in nepristranost, ali bolje njegova značaj-nost in nesebičnost? Na to vprašanje obmolknete, kaj ne? In res, še zdaj ne morem in ne morem umeti, zakaj.

Stritar je bil kritik, leposlovec, vrednik, pesnik, pisatelj, vse to ob enem in ni ga, ki bi ga v vseh teh strokah dosegel. Vse, vse, kar je pisal in kakor je pisal, odobrujem in občudovaje priznam in na-vdušeno bi mu podal desnico v večno zvezo, hodil bi z njim in celó slepo za njim, ko bi se mogla v eni reči pogoditi; a ta reč, vem, je najpoglavitniša, ker zavzema vse človeško mišljenje in delovanje; vem, da ko bi ga razloživši mu pogoje prosil, naj skleneva mir, bi se sicer prijazno, a z odločnostjo od mene obrnil, rekoč: Prijatelj, tega pa nikakor ne, na vekomaj ne bo med nama miru. Kteri pa

janska stranka pa, ki se drugače tudi poslednji čas vladi laska, je v tem slučaju vladi a priori nezaupnico podelila.

(Konec prih.)

## Politični pregled.

V Ljubljani, 1. decembra.

### Notranje dežele.

Nemško-liberalni poslanec *Reschauer*, ob enem glavni vrednik „*Deutsche Ztg.*“ odpovedal se je državnemu poslanstvu v jako nejasnem pisanju do župana svojega volilnega okraja. On pravi, da ga k odpovedi silijo okoliščine, za katere poprej vedel ni in mu strogo zapovedujejo vse svoje moči vodstvu „*Deutsche Ztg.*“ posvetiti. „Ker potrebo sprevidim, se ji tudi vdam in se s težkim srcem sicer odpovedujem poslanstvu v državni zbor, s katerim so me volilci volilnega okraja „*Falkenau-Grasslitz-Elbogen*“ počastili. Če tudi se ločim iz parlamenta, se vendar še ne ločim iz življenja. Kot izdajatelj in glavnega vrednika „*Deutsche Ztg.*“ videli me bodejo vedno v prvi vrsti pri onih, ki bodo zastopali koristi nemške reči v Avstriji.“ Za tem grmom mora tičati poseben zajec, kakošen, pokazala bo bodočnost.

*Dvoboju* menda bide že poslednja ura. Od kar je msgr. Greuter proti tej nekrščanski, po cerkvenih in po državnih postavah strogo prepovedani navadi govoril, čujejo se iz Dunaja, posebno pa iz vojnega ministerstva sicer še jako nedoločne pa vendar že zadosti pomenljive novice, da bodo izšla čisto nova vodila za častnike, kako da naj v bodočnosti doženo svoje častne zadeve, dvoboj pa da se bo menda odpravil iz naše vojske, kar bi bilo pač silno želiti.

Na *Dunaji* imajo že zopet križe in težave z magistratom, kar se navadno tedaj redno primeri, kedar se na magistratnega „šimelna“ kak nemško-liberalec ali pa kak žid vsede in ga po Dunajskem tlaku jahati meni. Znano je že po večem, da bi Dunajsko tramvajsko društvo (železnica po mestu, ki s konji vozi) svoje proge rado razširilo in sicer po „*Bamberger-Strasse*“. Trgovinsko ministerstvo je zgradbo dovolilo, cesarsko namestništvo tudi, ljudje je že komaj čakajo, kajti tramvaj je za Dunaj velika dobrota za vsakega brez izjeme, kajti vsakdo se lahko za 10 krajcarjev po celo uro daleč pelje, če je ravno tje kaj namenjen, kamor je tramvaj napeljan. Vse bi bilo toraj dobro in v redu in že so jeli delati. Kar se oglasi dotični poročevalec na magistratu nemško zagrizenec dr. Prossinagg in je jel nekaj tvezti, s čemur je kmalo zapeljal še druge mestne očete, da so mu pritrdili in so proti zgradbi glasovali. Nam pač ni nikakega vzroka znanega, zakaj da bi ne pustili graditi, k večem so jih morali fijkarji in omnibusvozniki podkuriti, kajti edino le tem je tramvaj na škodo. Magistrat se je še tako daleč spozabil, da je od policije zahteval dobro oboroženih redarjev, da bi s pomočjo tistih vstavil pričeto zgradbo. Tu se pač vidi, kam da zagrizenost človeka pritira. Ne le da se liberalni Prossinagg dejansko in ostentativno vpira podjetju obče koristnemu, temveč še celo od podrejene gosposke zahteva naj se taista proti svoji višji in prvi vrsti nadrejeni instanci — cesarskemu namestništvu z orožjem v roci dvigne. Taki ljudje morajo pač ob pamet biti.

*Madjari* so sprevideli da ne gré, da je prazno podjetje, brezvspešni napor madjarizovanje Hrvatov in so kolikor je merodajnih krogov, dotično misel tudi že popolnoma opustili. Po najnovejših poročilih iz Budapešte mislijo se v Budapeštu celó hrvaške politike poprijeti, ker se nadjajo s taisto v Zagrebu več vspeha doseči kakor pa s pomadjarovanjem naroda, ki se je že stoletja in stoletja pod bolj neugodnimi okoliščinami ohranil, kakor do sedaj. Iz izjav Madjarov Hrvatom nasproti je razvidno, da jim je vsaj na videz na tem ležeče, da se pogodba na obeh straneh strogo čuva; da bo pa to mogoče, sprevidili so Madjari pred vsem drugim nujno potrebo, da morajo v prvi vrsti vsako nasilstvo opustiti, ki bi le količkaj poved dajalo, ali bi se vsaj tako tolmačiti zamoglo, da Madjari na pomadjarjenje Hrvatov mislijo. To je pa na Hrvate v Budapeštu bivajoče videvno jako ugoden vtis napravilo, ker so se ob enem prepričali, da se je v tem oziru v Budapeštu javno mnenje jako spremenilo. Da bi le Madjari tudi v dejanji mož beseda ostali in bi pozneje, kadar se bodo pravaši nekoliko streznili in se bo na Hrvaškem zopet ljubi mir po deželi naselil, danih objub vmikati ne jeli. Ropotanje in razgrajanje po Hrvaškem od pravaške strani je pa Madjarom jako po volji, ker jim daje povod, da se jim ni potreba strogo nagodbe držati. Sploh se bo prav kmalo v državnem zboru pokazalo, koliko so ravno kar dane obljube vredne.

### Vnanje države.

Na *Nemškem* so si navskriž novega državnega zbora večina in knez Bismark, ki si misli, da ima pred sabo šolsko sobo, ne pa državnega zbora, kar je mnogo nevolje pri centru in njegovih zavetnikih napravilo. Poslanec Rickert ošteval je Bismarka bolje, kakor je poslednjemu ljubo bilo, kajti Bismark smatra vse druge stranke, ki ne deró za njim čez strm in grm, za državi in cesarju sovražne, o čemur mu je pa zopet poslanec Schorlemmer-Alst nekoliko poduka dal, kako se mora v parlamentu dostojno izvrševati nasproti možem, ki zastopajo narod. Ker je pa Rickertov odgovor ojstreji in se je na Bismarkovo brezobzirnost gledé narodnih in katoliških poslancev prilegal, kakor klada na tnalo, navesti hočemo nekaj stavkov iz njega. „Nezaslišano je, kako državni kancelar sodi o državnem zboru. Spričalo ubožnosti priznal je knez Bismark svoji notranji politiki zatrdivši, da je tri milijone t. j. večja polovica nemških volilcev cesarju in državi nasprotna. Kanceler nima prav nobene pravice, da bi se postavil za sodnika našega notranjega prepričanja o zvestobi nasproti kralju in državi, za katere mi zahtevamo od vsakega spoštovanje. Ni ga še bilo parlamenta, ki bi se bil tako slepo udal kancelerju, kakor ravno nemški državni zbor, toda kanceler že prav nobene samostojnosti več ne trpi. Mi nikakor ne zahtevamo osebnega gospodstva, pač pak, da se spoštujejo naše ideje in da se na nje ozir jemlje. Vse obnašanje kancelerjevo nasproti državnemu zboru na to kaže, da poslednji ne bo dolgo.“

*Srbija* je Turčijo že morala zopet opozoriti, naj vendar enkrat sklene resnobno dogradbo železnične zveze pri Vranji, ker bo za dotično progo najmanj 16—18 mesecev potrebovala in to prav gotovo, kajti svet, koder se bo gradila, je večinoma gorat. Turški minister Assim-paša je na ta opozor odgovoril, kakor vedno, da bo že omenjena proga ob svojem času gotova.

*Rusija* ima v Dardanelah vedno sitnosti s Turčijo zavoljo vojnih ladij, ako hoče taiste v črno morje ali pa iz njega po tej strani spraviti. Kakor znano, nobena vojna ladija ne sme preko Dardanel v črno morje, ako nima za to posebnega dovoljenja od visoke porte. Da je to za Rusijo jako nepriljubeno, je umevno in zaradi tega poskuša, kako bi se te sitnosti odkrižala. Vložila je diplomatično noto na visoko porto, da bi se dotična določba vsaj toliko olajšala, da bi se slobodna vožnja dovolila tistim parnikom preko Dardanel v črno morje ali pa iz njega, ki prevažujejo neoborožene vojaške novince, visoka porta je pa neki rekla da ne, in tako je zopet pri starem ostalo vsaj za toliko časa, da se bo Rusija Aleksandru Velikemu zadosti močno ob črnem morji čutila in bo dotični odlok za ničev proglasila, kar bo pa prej ko ne dalo povod, da se bode v obližji Carigrada Turčija in Rusija nekoliko sprijeli, če si ne bo Turčija tega premislila, kajti brž ko ne ni še pozabila Mačina ob dolenji Donovi, kjer ji je bila prvič v rusko-turški vojski priložnost prepričati se o grozovitni moči ruskih torpedov, ki so ji dva vojna parnika dvignili iz vode v zrak, od koder so le deske, tramovje in cunje nazaj priletele. Da bo tudi Evropa pri tem imela svojo besedo, kedar se bo ob veljavo spravljaj dotični ferman, je pač umevno, dovolila ga pa bo, zakaj bi pa sicer imele zvezo Avstrija, Nemčija in Rusija?

Fenirji oglašili so se zopet na *Angloškem* čez dolgo časa. Na 26. novembra zvečer je bilo, ko so hotli mestno zbornico Roytonsko v Lancaster-ski grofiji z dinamitom razsut in z njo vred vse v njej delajoče uradnike. V kletino okno nastavili so namreč nalašč za to z dinamitom napolnjen peklenjski stroj in ga potem zapalili. Vpliv vžganega dinamita je bil tolišen, da so se vsa vrata, duri in okna razsula. Na veliko srečo zgodilo se je vse to že zvečer, ko so bili uradniki že domov odšli in vsled tega ni nihče ponesrečil.

## Domače novice.

(*Dobitki*) za „*Narodni dom*“ razpostavljeni so pri sledečih gg. trgovcih oziroma obrtnikih in sicer

pri: Vaso Petričiči, Francu Kollmanu, J. Simonettiju in F. Sparoviciu na Mestnem trgu; pri Fr. Kotku in Peregrinu Kajzlu na Starem trgu; pri Josipu Gebi v Slonovih ulicah; pri Kajserji v Šelenburgovih ulicah in pri Tamborninu na Kongresnem trgu. Dobitki so lepi, večinoma dragoceni in jako mnogovrstni. Loterija za „*Narodni dom*“ bo letos že 31. decembra; kdor nima še sreček, ki vsaka le en goldinar velja, naj se ob pravem času z njimi preskrbi. Ne smelo bi ga biti na Slovenskem moža, ki se k domoljubom prišteva, in bi si ne kupil vsaj jedne srečke! Tu velja narodni ponos!

(*Presvita cesarica*) podarila je Ljubljanskemu „*Elizabetišči*“ svoto 100 goldinarjev za domače namene.

(*Imenovanje*.) Č. g. profesor Marušič na c. kr. Goriški višji gimnaziji imenovan je častnim kanonikom metropolitanskega kapiteljna v Gorici. Častitamo prav iz srca!

(*Sluke*) prem. knezoškofa Ljubljanskega dr. J. Misije, posebno velike za na steno pod okvir in kar se dá čisto in dovršeno izpeljane, razpostavljene so na ogled v „*Katoliški bukvarni*“. Cena jim je: folio-format 3 gld., kvart-format 1 gld. 60 kr., kabinet-format 60 kr. in vizitni format po 30 kr.

(*Dnevni red javne seje mestnega odbora*), ktera bode v torek 2. dan decembra 1884. leta ob 6. uri zvečer v mestni dvorani. I. Naznanila prvostedstva. — II. Personalnega in pravnega odseka poročilo o magistratnem naznanilu, da je magistratni tajnik M. Zamida naredil izpit o političnem poslovanju. — III. Šolskega odseka poročilo a) o vstanovljenji ljudske šole z nemškim učnim jezikom; b) o učiteljice Ernestine Kernove prošnji za petletnico; c) o računu dotacijona za tukajšnjo c. kr. veliko realko pro 1883. — IV. Finančnega odseka poročilo a) o izidu občega skontriranja, ktero se je vršilo v 13. dan nov.; b) o revizijonu blagajničnih knjig in dnevnikov, ki se tičejo šolske priklade iz let 1881, 1882 in 1883. — V. Stavbinskega odseka poročilo o načrtu za reguliranje ceste v mestni log. — VI. Poročila odseka za olupšanje mesta a) o napravi nasadov v kotih pri stopnjicah Frančiškanske cerkve; b) o napravi železnih pisoarjev pri Frančiškanski cerkvi in v Lattermanovi aleji; c) o odpravi ribnjaka ali bazarja pod Tivoli. — VII. Mestnega odbornika Ivana Počivalnika samostalni predlog naj bi se na Ljubljanskih živinskih sejnih tržna pristojbina za konje, vole in bike znižala s 40 kr. na 20 kr., za krave, junce in telice pa s 30 kr. tudi na 20 kr. — V tajni seji pridejo na vrsto prošnje za nagrade in podpore.

(*Slavec*“), slovensko delavsko pevsko društvo priredi v nedeljo 7. decembra v prostorih čitalnice mali pevski večer. Program naznanjamo prihodnjič. Vstop je vsakemu prost.

(*Sneg*) ima letos čudne kaprice. V soboto zvečer in nedeljo zjutraj se ga je naletelo za dobro ped na debelo. Okoli Kranja, pravijo, da ga je bilo komaj toliko, da je pobelil in je menda že včeraj ves skopnil; naprej gori ga je pa blizo za dva prsta. Prav veliko ga je pa padlo v Galiciji, kjer pošte in železnice deloma kar vstavil, če tudi so ga noč in dan orali. Pošte po kmetih je ondi popolnoma vstavil, ravno tako Tramvaj v Levovu. Po Karpatih (gorovje na meji med Galicijo in severoistočnem Ogorskem, Bukovino in Erdeljskem) imeli so pa minoli teden silno hud mrz do 20 stopinj po R., kar ga je že toliko, da se že roka železa prijema, ne le jezik.

(*Četrta porotna doba*), ki se je danes pričela, ni prav nič mnogovrstna. Na Kranjskem navadno hudodelstvo uboja obravnavalo se bo štirikrat oziroma enkrat le hudo telesno poškodovanje; enkrat pa hudodelstvo goljufije.

(*Umrli* je) pri D. M. v Polji 70 let star, jako malovreden človek, ki je 30 let v ječi preživel.

(*Poboj*) Včeraj, 30. nov. popoldne proti dvema je bilo, ko jo 19letni pobalin Anton Mihalič iz Snebrja iz cerkve gredoč v Smrakovo gostilno v Snebrji zavije, kjer je že blizo 15 fantov iz obeh Zdobrov pilo. Zdobrovci in Snebrjani bili se letos nekje ondi skupaj na preži in so se pri tisti priči skregali. Od tedaj drug drugzega srečajoč se po strani gledajo, in vsak si misli: „te že bom!“ Vsled tega včeraj ni dolgo trajalo, da so jela polena peti in pri tej priložnosti je ravno že omenjeni Mihalič 50letnega hlapca Andreja Erjavca tako silno s polenom po glavi vdaril, da se je ta na mestu mrtev zgrudil.

je ta nerazvezljiv voz? So nazori, glavna načela, ktera Stritar zastopa in zagovarja edino le ta, ne več ne manj. Res, le ena točka, a ta je najvažna, taka, da zanjo vsak značajan mož žrtvuje življenje in večnost. Načela so nama različna, v teh se ne zlagava in se na veke ne bodeva zlagala. A prav za to se Ljubljanskim Zvonovcem čudim, tako da se načuditi ne morem, zakaj jim Stritar ni ugajal. Ali izpovedajo morda druga načela od Stritarjevih. Ne, marveč se tudi v teh do zadnje pičice zlagajo z njim. Zatoraj mi pa ostane to vprašanje nerešeno zastavica.

Načela, načela, po katerih moramo mišljenje in delovanje človeško soditi in ceniti, ta nas ločijo. Stritar jo je s svojim pisateljskim vozom zakrenil na novo, popolnoma novo pot, ktera je bila pred njim Slovincem neznana, ker je bila popolnoma nasprotna njihovemu narodnemu značaju, veri in prepričanju; a zakrenivši jo, potegnil je za saboj pisatelje in pesnike in tako bistveno pretvoril naše mlado slovstvo.

(Dalje prih.)

